

Національний банк України

Платіжна організація
Національної платіжної системи “Український платіжний простір”

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Ради Платіжної організації
Національної платіжної системи
“Український платіжний простір”
протокол від 24.10.2016 № 321/2016

Методика
розрахунку страхового фонду Національної платіжної системи
“Український платіжний простір”

ПРОСТІР

український платіжний простір

м. Київ

Зміст

I. Загальні положення.....	3
II. Порядок формування та використання Страхового фонду.....	3
III. Розмір Страхового фонду.....	5
IV. Моніторинг показників діяльності учасників.....	6
V. Щомісячний розрахунок внеску учасника до Страхового фонду та порядок повернення коштів учаснику.....	9
VI. Відповідальність учасників Розрахунків та контроль.....	12

I. Загальні положення

1. Методика розрахунку страхового фонду Національної платіжної системи “Український платіжний простір” (далі – Методика) розроблена відповідно до Правил Національної платіжної системи “Український платіжний простір”, затверджених рішенням Ради Платіжної організації Національної платіжної системи “Український платіжний простір” (протокол від 07.06.2013 № 213/2013) із змінами (далі – Правила).

2. Методика визначає порядок формування і використання в Національній платіжній системі “Український платіжний простір” (далі – НПС “ПРОСТІР”) страхового фонду покриття ризиків неплатежів за операціями з електронними платіжними засобами НПС “ПРОСТІР” (далі – Страховий фонд), розмір Страхового фонду та страхових внесків учасників НПС “ПРОСТІР” (далі – внески), періодичність перерахунку внесків та моніторинг показників діяльності банків-учасників НПС “ПРОСТІР” (далі – учасники).

3. Страховий фонд формується учасниками для зменшення ризиків невиконання зобов’язань у разі неплатоспроможності учасників під час проведення міжбанківських розрахунків за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів НПС “ПРОСТІР” (далі – Розрахунки) за результатами клірингу.

4. Перерахування початкового внеску до Страхового фонду на відповідний рахунок, відкритий у Розрахунковому банку НПС “ПРОСТІР” (далі – Розрахунковий банк), є необхідною умовою для включення учасника в міжбанківський режим роботи в НПС “ПРОСТІР” як самостійного учасника клірингу.

5. Функції Розрахункового банку в НПС “ПРОСТІР” виконує Операційний департамент Національного банку України.

6. Умови та порядок сплати суми внеску учасника зазначаються в договорі між Розрахунковим банком і учасником (далі – Договір).

II. Порядок формування та використання Страхового фонду

7. Облік та контроль за своєчасним перерахуванням учасниками внесків до Страхового фонду здійснює Розрахунковий банк.

8. Покриття ризику неплатоспроможності учасника здійснюється Розрахунковим банком за рахунок загальної суми Страхового фонду.

9. У разі недостатності коштів на кореспондентському рахунку учасника під час проведення Розрахунків за результатами клірингу, для забезпечення виконання зобов'язань учасника перед іншими учасниками Розрахунків Розрахунковий банк:

самостійно приймає рішення щодо необхідності використання коштів Страхового фонду в межах суми внеску учасника;

за погодженням з Головою Ради Платіжної організації (далі – Голова Ради) використовує кошти Страхового фонду, якщо сума внеску до Страхового фонду учасника менша, ніж потрібно для забезпечення виконання зобов'язань учасника перед іншими учасниками Розрахунків;

не виконує Розрахунки за поточний кліринговий період, якщо на технічному рахунку учасника є від'ємний залишок і немає змоги використати кошти Страхового фонду та немає додаткових джерел для погашення заборгованості. У цьому разі Розрахунки за цей кліринговий період є такими, що не відбулися.

10. У разі використання Розрахунковим банком коштів Страхового фонду для забезпечення виконання зобов'язань учасника перед іншими учасниками Розрахунків, такий учасник зобов'язаний не пізніше наступного операційного дня (згідно з регламентом) поповнити свій внесок до Страхового фонду до рівня, встановленого Платіжною організацією на поточний період, і перерахувати до Страхового фонду кошти в розмірі, що були використані із загальної суми Страхового фонду понад його внесок.

За користування коштами Страхового фонду понад суму, сплачену учасником як внесок, учасник сплачує проценти в розмірі облікової ставки Національного банку України відповідно до умов Договору.

Сплачені учасником проценти зараховуються до Страхового фонду.

Сплачені учасниками проценти за користування коштами Страхового фонду є коштами Платіжної організації. Ці кошти Платіжна організація використовує для зменшення ризиків невиконання зобов'язань у разі неплатоспроможності учасників під час проведення Розрахунків за результатами клірингу та для погашення заборгованості учасників перед Платіжною організацією.

11. Учасник, який не виконав своїх зобов'язань за Розрахунками за результатами клірингу, після отримання від Розрахункового банку повідомлення про те, що Розрахунки за поточний кліринговий період не відбулись, до початку Розрахунків за наступний кліринговий період (згідно з

регламентом), самостійно акумулює на своєму кореспондентському рахунку суму коштів, необхідну для виконання зобов'язань за результатами проведеного клірингу згідно з нетто-файлами за обидва клірингові періоди.

12. Порядок використання коштів Страхового фонду та повернення внеску учаснику визначаються цією Методикою та умовами Договору.

13. Розрахунковий банк не нараховує проценти на залишок коштів Страхового фонду.

14. Розрахунковий банк, повертає учаснику залишок коштів, сплачених ним до Страхового фонду, у разі припинення його участі в НПС "ПРОСТІР", за умови відсутності заборгованості учасника перед Платіжною організацією та іншими учасниками Розрахунків.

15. Розрахунковий банк має право на підставі рішення Ради Платіжної організації (далі – Рада) використовувати кошти внеску учасника до Страхового фонду та проценти, які були сплачені учасниками до Страхового фонду, з метою погашення заборгованості цього учасника перед Платіжною організацією.

16. Національний банк України у разі припинення виконання ним функцій Розрахункового банку повертає учаснику залишок коштів його внеску відповідно до умов Договору.

III. Розмір Страхового фонду

17. Страховий фонд формується за рахунок внесків учасників і процентів, які вони сплачують за користування коштами Страхового фонду понад суму сплаченого внеску.

18. Розмір суми Страхового фонду на початок поточного місяця розраховується за формулою:

$$S_{ins} = \sum S_{funds} + \%, (1)$$

де S_{ins} – сума Страхового фонду учасників на початок поточного місяця;
 $\sum S_{funds}$ – сума внесків, перерахованих учасниками для формування Страхового фонду, на перший робочий день поточного місяця (із врахуванням фактично використаних, але не повернутих сум внесків);

$\%$ – сума процентів, сплачених учасниками за користування коштами Страхового фонду понад суму сплаченого внеску, на перший календарний день поточного місяця.

19. Початковий (мінімальний) розмір внеску до Страхового фонду для учасників НПС “ПРОСТІР” установлюється Радою.

20. Розрахунок розміру суми внеску учасника до Страхового фонду здійснюється згідно з регламентом відповідно до Методики та на підставі інформації, яка формується засобами Центрального маршрутизатора та розрахунково-клірингового центру НПС “ПРОСТІР” (далі – Маршрутизатор).

21. Сформована Маршрутизатором інформація, яка використовується для розрахунку розміру суми внеску учасника до Страхового фонду, містить дані про загальну суму авторизаційних запитів емітента за розрахунковий період та загальну суму видаткових операцій емітента, що включені до клірингу за розрахунковий період.

IV. Моніторинг показників діяльності учасників

22. Підрозділ Платіжної організації, який здійснює розрахунок внеску учасника до Страхового фонду та моніторинг показників ризику (далі – підрозділ Моніторингу) на щоденній основі для забезпечення моніторингу виникнення ризику неплатоспроможності учасників та оперативного реагування на зміну показників роботи учасників у НПС “ПРОСТІР”, здійснює аналіз показників діяльності учасників:

обсягів Розрахунків учасників;

залишків коштів на кореспондентських рахунках учасників;

обсягів використаних лімітів сум, у межах яких Розрахунки учасників вважаються безризиковими.

23. Показник ризику Розрахунків учасника на поточну дату розраховується за формулою:

$$V_{lim} = \max (V_{auth_3+}; V_{clear_7}) / (S_{\Sigma funds} + S_{cor}) * 100\%, (2)$$

де V_{lim} – показник ризику Розрахунків учасника на поточну дату, розраховується у відсотках;

max – максимальне з наведених у дужках значення;

V_{auth_3+} – сума авторизаційних запитів емітента за 3 (три) попередні календарні дні та за поточний день, станом на момент формування звіту Маршрутизатором (згідно з регламентом);

V_{clear_7} – сума видаткових операцій емітента, що включені до клірингу за 6 (шість) попередніх календарних днів та поточний день розрахунку;

$S_{\Sigma funds}$ – сума внеску учасника до Страхового фонду на кінець попереднього операційного дня;

S_{cor} – залишок коштів учасника на кореспондентському рахунку на кінець попереднього банківського дня в СЕП.

24. Розрахунки учасника вважаються безризиковими при значенні показника $V_{lim} \leq 20\%$. У такому випадку новий розрахунок розміру внеску учасника до Страхового фонду не здійснюється.

25. Розрахунки учасника вважаються ризиковими при значенні показника $V_{lim} > 20\%$. У такому випадку підрозділ Моніторингу в оперативному порядку того ж дня здійснює новий розрахунок суми внеску учасника до Страхового фонду за формулою:

$$S_{funds} = \max(3 * V_{auth}; 7 * V_{clear}) / 30 - S_{\Sigma funds}, (3)$$

де S_{funds} – сума внеску учасника до Страхового фонду на поточну дату;

max – максимальне з наведених у дужках значення;

V_{auth} – загальна сума авторизаційних запитів емітента за 30 (тридцять) попередніх календарних днів;

V_{clear} – загальна сума операцій емітента, що включені до клірингу за 30 (тридцять) попередніх календарних днів;

$S_{\Sigma funds}$ – сума внеску учасника до Страхового фонду на кінець попереднього операційного дня.

26. Сума, яку учасник повинен додатково внести до Страхового фонду, визначається виходячи з відповідних значень у Таблиці 1:

Таблиця 1

Сума внеску (S_{funds}), розрахована за формулою (3), грн	Сума, яку учасник повинен внести, грн
$0 < S_{funds} \leq 50\,000$	50 000
$50\,000 < S_{funds} \leq 100\,000$	100 000
$100\,000 < S_{funds} \leq 150\,000$	150 000
$150\,000 < S_{funds} \leq 200\,000$	200 000
...	...
$K_{50} < S_{funds} \leq K_{50} + 50\,000$	$K_{50} + 50\,000$

де K_{50} – найбільше значення кратне 50 000 та менше за S_{funds} .

За цією шкалою кожна наступна позиція збільшується на 50 000 грн.

Якщо при розрахунку внеску учасника (S_{funds}), розрахована сума відповідно до Таблиці 1 знаходиться в межах:

від 0 до 50 000 грн, то учасник повинен перерахувати до Страхового фонду 50 000 грн;

від 50 001 до 100 000 грн, то учасник повинен перерахувати до Страхового фонду 100 000 грн;

від 100 001 грн до 150 000 грн, то учасник повинен перерахувати до Страхового фонду 150 000 грн і т.д.

27. У разі потреби оперативного збільшення розміру внеску учасника ($V_{\text{lim}} > 20\%$), підрозділ Моніторингу надає Голові Ради пропозиції щодо необхідності зміни суми внеску учасника до Страхового фонду.

У разі погодження Головою Ради збільшення розміру суми внеску учасника до Страхового фонду, підрозділ Моніторингу не пізніше наступного робочого дня повідомляє про це Розрахунковий банк та відповідного учасника.

28. Учасник зобов'язаний, не пізніше наступного робочого дня після отримання від Платіжної організації повідомлення про зміну розміру суми внеску до Страхового фонду, додатково перерахувати на відповідний рахунок Розрахункового банку визначену Платіжною організацією суму коштів.

29. З метою упередження ризику незавершення Розрахунків між учасниками Рада має право прийняти рішення щодо тимчасового зупинення роботи учасника в міжбанківському режимі в НПС "ПРОСТІР" якщо значення показника V_{lim} учасника перевищує 75%.

Робота такого учасника в міжбанківському режимі в НПС "ПРОСТІР" відновлюється не пізніше наступного робочого дня з дня перерахування учасником на відповідний рахунок Розрахункового банку визначеної Платіжною організацією суми коштів.

30. Для учасників, які виконують лише функції еквайрингу електронних платіжних засобів НПС "ПРОСТІР" показник V_{lim} не розраховується.

V. Щомісячний розрахунок внеску учасника до Страхового фонду та порядок повернення коштів учаснику

31. Розрахунковий банк у перший робочий день місяця надає підрозділу Моніторингу інформацію щодо суми Страхового фонду в розрізі учасників та суму нарахованих процентів станом на перший робочий день поточного місяця.

32. На регулярній основі кожного місяця протягом перших трьох робочих днів підрозділ Моніторингу здійснює аналіз показників діяльності учасників за місяць:

обсягів Розрахунків учасників;

залишків коштів на кореспондентських рахунках учасників;

обсягів використаних лімітів сум, у межах яких Розрахунки учасників вважаються безризиковими.

33. Показник ризику Розрахунків учасника за попередній місяць розраховується за формулою:

$$V_{\text{lim mnth}} = \max(3 * V_{\text{auth mnth}}; 7 * V_{\text{clear mnth}}) / (S_{\Sigma \text{funds}} + S_{\text{cor mnth}}) * 100, (4)$$

де $V_{\text{lim mnth}}$ – показник ризику Розрахунків учасника за попередній місяць, %;

max – максимальне з наведених у дужках значення;

$V_{\text{auth mnth}}$ – середнє арифметичне значення суми авторизаційних запитів емітента за попередній місяць;

$V_{\text{clear mnth}}$ – середнє арифметичне значення суми операцій емітента, що включені до клірингу за попередній місяць;

$S_{\Sigma \text{funds}}$ – сума внеску учасника до Страхового фонду на початок першого робочого дня поточного місяця;

$S_{\text{cor mnth}}$ – середнє арифметичне значення суми S_{cor} за попередній місяць.

34. Розрахунки учасника вважаються безризиковими при значенні показника $V_{\text{lim mnth}} \leq 20\%$. У такому випадку новий розрахунок внеску учасника до Страхового фонду не здійснюється.

35. Розрахунки учасника вважаються ризиковими при значенні показника $V_{\text{lim mnth}} > 20\%$. У такому випадку підрозділ Моніторингу здійснює розрахунок суми внеску учасника до Страхового фонду за формулою (3). Сума, яку

учасник повинен внести до Страхового фонду, визначається виходячи з відповідних значень у Таблиці 1.

36. Підрозділ Моніторингу надає пропозиції Раді щодо розміру внесків учасників до Страхового фонду на поточний місяць, у яких значення $V_{lim\ mnth} > 20\%$.

Рада протягом семи робочих днів після надання підрозділом Моніторингу пропозицій приймає рішення щодо встановлення нового розміру суми внеску учасника до Страхового фонду на поточний період.

Підрозділ Моніторингу надсилає учасникам та Розрахунковому банку повідомлення про зміну розміру їх внесків до Страхового фонду.

Учасники, які отримали повідомлення про зміну розміру внеску до Страхового фонду, зобов'язані не пізніше наступного робочого дня від дати отримання такого повідомлення, у порядку встановленому Договором, перерахувати до Страхового фонду необхідну суму коштів.

37. Якщо обсяги Розрахунків учасника зменшуються і показник S_{funds} приймає від'ємне значення, то учасник має право звернутись до Розрахункового банку з метою повернення суми надлишково внесеного внеску до Страхового фонду.

38. Розрахунковий банк звертається до підрозділу Моніторингу щодо можливості повернення надлишково внесеного внеску учасника.

39. Протягом трьох робочих днів з дня отримання звернення від Розрахункового банку, підрозділ Моніторингу аналізує показники діяльності учасника за останні три місяці за формулою (3) і розраховує внесок до Страхового фонду, який мав би забезпечувати покриття ризиків нездійснення Розрахунків.

40. Якщо відповідно до розрахунків показник S_{funds} протягом останніх трьох місяців був від'ємним Платіжна організація визначає середнє арифметичне значення показника S_{funds} за останніх три місяці.

41. Сума, яку Розрахунковий банк повинен повернути учаснику, визначається виходячи із відповідності значень в Таблиці 2:

Таблиця 2

Середнє арифметичне значення показника S_{funds} за останніх 3 місяці, грн	Сума, яку Розрахунковий банк повинен повернути учаснику, грн
$0 > S_{funds} \geq - 50\ 000$	-
$- 50\ 000 > S_{funds} \geq - 100\ 000$	50 000

$-100\,000 > \mathbf{S}_{\text{funds}} \geq -150\,000$	100 000
$-150\,000 > \mathbf{S}_{\text{funds}} \geq -200\,000$	150 000
$-200\,000 > \mathbf{S}_{\text{funds}} \geq -250\,000$	200 000
...	...
$K_{-50} > \mathbf{S}_{\text{funds}} \geq K_{-50} - 50\,000$	$K_{-50} - 50\,000$

де K_{-50} – найбільше значення кратне 50 000 та більше за $\mathbf{S}_{\text{funds}}$.

За цією шкалою кожна наступна позиція зменшується на 50 000 грн.

Якщо розрахована сума середнього арифметичного значення показника $\mathbf{S}_{\text{funds}}$ за останніх 3 місяці відповідно до цієї таблиці знаходиться в межах:

від 0 до -50 000 грн, то Розрахунковий банк учаснику кошти не повертає;

від -50 001 до -100 000 грн, то Розрахунковий банк має повернути учаснику 50 000 грн;

від -100 001 грн до -150 000 грн, Розрахунковий банк має повернути учаснику 100 000 грн і т.д.

Підрозділ Моніторингу надає пропозиції Раді стосовно суми, яку Розрахунковий банк має повернути учаснику зі Страхового фонду.

Рада протягом семи робочих днів після надання підрозділом Моніторингу пропозицій приймає рішення щодо повернення суми внеску учасника.

Підрозділ моніторингу надає Розрахунковому банку інформацію стосовно суми, яку Розрахунковий банк має повернути учаснику.

Розрахунковий банк протягом трьох робочих днів повертає кошти учаснику або надає роз'яснення щодо їх неповернення.

42. Якщо в один день розраховуються та аналізуються два показники ризику: щомісячний розрахунок показника $V_{\text{lim mnth}}$ та щоденний розрахунок показника V_{lim} , то до уваги береться більш високе значення показника ризику.

43. Для учасників, які виконують лише функції еквайрингу електронних платіжних засобів НПС "ПРОСТІР" показник $V_{\text{lim mnth}}$ не розраховується.

VI. Відповідальність учасників Розрахунків та контроль

44. У разі несплати чи непоповнення учасником Страхового фонду в повному обсязі у встановлені Методикою та Договором строки, невиконання або несвоєчасного виконання учасником зобов'язань за Розрахунками в повному обсязі, Платіжна організація має право:

прийняти рішення про зупинення роботи учасника в міжбанківському режимі роботи в НПС "ПРОСТІР" на визначений нею строк;

застосувати згідно з умовами Договору штрафні санкції;

ініціювати припинення участі в НПС "ПРОСТІР" у разі неодноразового невиконання зобов'язань учасником.

45. Контроль за виконанням учасниками зобов'язань, визначених Методикою, покладено на Розрахунковий банк.

46. Розрахунковий банк протягом поточного операційного дня (згідно з регламентом) повідомляє Платіжну організацію про невиконання відповідними учасниками зобов'язань, визначених Методикою.

Директор Департаменту

платіжних систем та інноваційного розвитку

С. С. Шацький

Начальник відділу забезпечення діяльності

платіжної системи Національного банку України

В. С. Дикий

Заступник начальника відділу забезпечення діяльності

платіжної системи Національного банку України

В. І. Харченко

Старший економіст відділу

забезпечення діяльності платіжної системи

Національного банку України

А. В. Тригуб